

- בענין: 1. אפרים צ'יבוטרו ת.ז. 16859472
רחוב הכבאים 11, גן-ערמונים, רמת-גן
2. אגודת החרשים בישראל (אח"א)
מבית הלן קלר, שדרות יד לבנים 13, תל-אביב
3. "בזכות" מיסודה של האגודה לזכויות האזרח בישראל
מרחוב קרן היסוד 29 ב', ירושלים

היוצג על ידי המשיבים, טלפון
כאמור

כולם ע"י עו"ד אריאלה אופיר ו/או
ו/או דעואל פלאי שמענם להמצאת כת
"בזכות" מיסודה של האגודה לזכויות
רחוב קרן היסוד 29 ב' ירושלים טל.
02-247646 פקס: 02-248910

- נ ג ד -

1. רשות השידור, ת.ד. 7139, רוממה, ירושלים
2. הועד המנהל של רשות השידור, ת.ד. 7139, רוממה, ירושלים
3. שרת התקשורת, משרד התקשורת, רחוב יפו 23 ירושלים
4. שר החינוך והתרבות, משרד החינוך והתרבות, רחוב שבטי ישראל
34 ירושלים

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת לבית המשפט הנכבד עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא ימלאו חובתם לפי חוק הקלות לחרש, התשנ"ב - 1992, ויקבעו בכללים את סוגי התכניות והשידורים בעברית ובערבית אשר בהם יהיו כתוביות וכן תכנית חדשות שבועית אחת לפחות שתלווה בתרגום לשפת הסימנים, ויפעלו לאלתר לשידור תכניות כאמור.

העובדות:

1. עותר 1 הוא אדם חרש, המכהן כסגן יו"ר אגודת החרשים בישראל. (היא עותרת 2).
2. עותרת 2 הינה עמותה בה חברים אנשים חרשים וכבדי שמיעה הפועלים למען עצמם. היא הוקמה על-ידי קבוצת חרשים בשנת 1944, כשמטרתם היתה בעיקרה מתן מענים לצרכים החברתיים והתרבותיים של קהילת החרשים מעל גיל 18. האגודה מנוהלת גם היום על-ידי חברי הקהילה, ונעזרת בעובדים שומעים למילוי פונקציות מקצועיות מיוחדות. עותרת 2 מעמידה שירותיה לכ-5000 חרשים בגירים בכל רחבי הארץ הסובלים מירידה בשמיעה, שאינה מאפשרת להם להשתמש בערוץ השמיעתי להבנת הדיבור. במדינת ישראל כ-200,000 איש הסובלים מליקויי שמיעה בדרגות שונות.
3. עותר 3 הוא ארגון הפועל לקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלויות ולהגנה עליהן.
4. בתאריך 4.3.92 נתקבל בכנסת חוק הקלות לחרש, התשנ"ב - 1992 (להלן - החוק) הקובע את חובתן של רשות השידור, הטלוויזיה הלימודית והרשות השניה לטלוויזיה ורדיו:
 - א. לשדר תכניות בעברית ובערבית, אשר לא יפחתו מרבע מכלל השידורים כאמור שאינם משודרים בשידור חי, אשר בהם יהיו כתוביות. (סעיף 1(1) לחוק).
 - ב. לשדר תכנית חדשות שבועית אחת לפחות שתלווה בתרגום לשפת הסימנים. (סעיף 1(2) לחוק).
 - ג. לקבוע בכללים את סוגי התכניות והשידורים שישודרו בליווי כתוביות או בתרגום לשפת הסימנים כאמור. (סעיף 2 לחוק).
5. מאז קבלת החוק ועד ליום כתיבת עתירה זו פנו העותרים פעמים רבות, בכתב ובע"פ, אל רשות השידור, וביקשו שתקיים חובתה שעל פי החוק, אולם ללא הועיל:

(א) בתאריך 9.6.92 פנתה מנכ"ל עותרת 2 אל רשות השידור (היא משיבה 1) וביקשה יישומו של החוק בכל האמור בשידור תכנית חדשות בתרגום לשפת הסימנים.

(ב) בתשובה נשלח בתאריך 16.9.92 מכתבו של מר אלימלך רם, מנהל מחלקת החדשות דאז, ובו נאמר:

"מאז שעבר החוק בכנסת הפעלנו שידור חדשות יומי בן 5 דקות המלווה בכתוביות. הדבר נעשה במיוחד למען 200,000 איש חרשים ולקויי שמיעה. דומני כי 25 דקות בשבוע בימים א'-ה' מ-20:00 עד 08:05 (כד!) עונים במידה רבה לצרכים".

והוא מסיים את מכתבו בזו הלשון:

"אני מקווה שבאתם על סיפוקכם".

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/1.

(ג) בתאריכים 28.10.92 ו-17.11.92 נשלחו פניות מלשכת שרת התקשורת (היא משיבה 3) אל מר מיכה ינון, יו"ר הוועד המנהל של רשות השידור (הוא משיב 2) ובהן נתבקש לפעול ליישום החוק.

העתקי המכתבים מצורפים לעתירה ומסומנים ע/2, ע/3.

(ד) בתאריך 9.11.92 שב וכתב מר אלימלך רם הנ"ל אל עותרת 2 וציין דבר שידורה של מהדורת החדשות המקוצרת בלוי כתוביות, באמרו:

"דומני כי בדרד זו אנו עומדים ברוח החוק שבו מדובר".

ובהמשך הוא מוסיף וכותב:

"אין פירושו של דבר כי בעתיד אין בכוונתנו להרחיב שידורים אלה, אך הדבר דורש התארגנות מיוחדת שבשלב זה קשה לנו לעמוד בה".

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/4.

(ה) בתאריך 27.12.92 פנה עו"ד פרקש, בשם עותרת 2, אל מנהל הטלויזיה דאז, יוסף בראל, וביקש יישומו ללא דיחוי של החוק.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/5.

(ו) בתשובה למכתבו האמור של עו"ד פרקש, נתקבל מכתבו של היועץ המשפטי של רשות השידור, עו"ד נתן כהן, מיום 7.2.93, המפנה למכתבו של יוסף בר-אל הנ"ל, ובו נכתב כך:

"1. עפ"י החוק, הטלויזיה חייבת לשדר לחרשים מגזין חדשות באורך 25 דקות לשבוע. על-כן הוחלט לשדר חמישה ימים בשבוע חמש דקות חדשות בשעה 20:00, בכתוביות מלאות בעברית, כולל דברי מגיש, למען החרשים.

2. אם הסידור הנ"ל אינו מספק, כדאי להציע לאגודה שבנוסף לנ"ל ישודר ערב חדש בחינוכית (באותו ערוץ) בליווי תרגום לשפת החרשים פעם בשבוע, ובכך מתווספת עוד חצי שעה שבועית.

3. לגבי התכניות המלוות בכתוביות בין השעות 17:30-24:00 - אחוז התכניות הנ"ל עולה באחוזים רבים על המבוקש בחוק".

העתק המכתב ונספחו מצורפים לעתירה ומסומנים ע/6, ע/7.

מכאן והלאה התמקדו רוב מאמצי העותרים בנסיון להביא את המשיבים למלא חובתם לשדר תכנית חדשות שבועית מלווה בתרגום לשפת הסימנים:

(ז) בתאריך 25.3.93 הוזמנה עותרת 2 לישיבה של הוועד המנהל של רשות השידור בנושא החוק. בישיבה האמורה, בה השתתפו עותר 1, נציגי עותרת 2 וב"כ, הבהירו לחברי הוועד המנהל את חשיבות שפת הסימנים לאנשים חרשים, ושב וביקשו יישומו של החוק. כמו כן, הציעו להעמיד לרשות רשות השידור כל עזרה מקצועית שתידרש ליישום החוק.

בתום הישיבה האמורה הודיע מר מיכה ינון, יו"ר הוועד המנהל, כי יעשה לכינוס נציגי שלושת הגופים המוזכרים בחוק כחייבים בשידור תכנית חדשות אחת בשבוע מתורגמת לשפת הסימנים, וכי יוזמנו גם נציגי עותרת 2.

ואמנם, בתאריך 28.3.93 פנה מר מיכה ינון הנ"ל אל מנכ"ל הטלויזיה הלימודית ואל מנכ"ל הרשות השנייה לרדיו וטלויזיה והזמינם להתייעצות משותפת ליישום החוק.

העתק מכתבו מצורף לעתירה ומסומן ע/8.

(ודוק: סיכום זה על-ידי יו"ר הוועד המנהל נבע מפרשנותו את הוראות החוק, אותה דוחים העותרים, ולפיה מדובר בחובה משותפת שהוטלה על ידי המחוקק על שלושה הגופים).

(ח) בהמשך לישיבה האמורה, ומשחלפו כשלושה חודשים ולא חלה כל התקדמות בנושא, פנתה ב"כ העותרים למר מיכה ינון הנ"ל וביקשה פעולתו ליישום החוק במסגרת הרשות עליה הוא מופקד.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/9.

במכתבה זה הביאה ב"כ העותרים לידיעת מר ינון כי שר החינוך והתרבות, פרופ' אמנון רובינשטיין, (הוא משיב 4), אשר היה בין יוזמי החוק, קבע חד משמעית, במכתב שהפנה למנכ"ל הרשות השנייה לרדיו וטלויזיה, כי החובה המוטלת בחוק לשדר תכנית חדשות שבועית אחת לפחות מלווה בתרגום לשפת הסימנים, חלה על כל אחד מהגופים המנויים בחוק בנפרד.

העתק המכתב האמור מאת שר החינוך והתרבות מצורף לעתירה ומסומן ע/10.

(ט) בתאריך 22.6.93 הודיע מר מיכה ינון לב"כ העותרים כי קיים דיון עם מנכ"ל הטלויזיה הלימודית והציע לו ליישם את החוק במשותף, כדלקמן:

"ש"יומן השבוע" שהיא תכנית החדשות המרכזית המשודרת בלילות שבת תשודר בשידור חוזר ביום ראשון בתרגום לשפת הסימנים, לפני "ערב חדש".

ועוד הוא כותב:

"הרעיון לא נדחה על הסף על-ידי מנכ"ל הטלויזיה הלימודית אך גם לא אושר לבצוע ונשאר תלוי ועומד ומחכה למענה חיובי. ההצעה שלנו בעינה עומדת ואף שר החינוך והתרבות, שהיה, כידוע אחד מיוזמיו של חוק הקלות לחרש, ירתם להבאת ההצעה לידי יישום בזמן הקרוב".

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/11.

(י) בעקבות מכתבו האמור של יו"ר הועד המנהל, ובמיוחד דבריו שבסיפא, פנתה ב"כ העותרים אל שר החינוך והתרבות, והביעה בפניו את התנגדות מרשיה להצעת יו"ר הועד המנהל, שעיקרה הינו כי שידור תכנית חדשות לאנשים חרשים באיחור של שתי יממות, מרוקנת את החוק מתוכנו.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/12.

למכתבה לא נתקבל כל מענה.

(י"א) בתאריך 23.9.93 שבה ופנתה ב"כ העותרים אל שר החינוך והתרבות וביקשה תגובתו.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/13.

גם למכתב זה לא נתקבל כל מענה - למעט תגובה טלפונית ממשרד החינוך לבירור הפניה.

(י"ב) בתאריך 28.9.93 פנתה ב"כ העותרים אל הגב' שולמית אלוני, שרת התקשורת (היא משיבה 3), וביקשה את התערבותה להביא את הרשויות שבאחריותה ליישם את החוק.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/14.

למכתב זה לא נתקבל כל מענה.

(י"ג) בתאריך 28.10.93 נתקיימה פגישה בין מנהל הטלויזיה, יאיר שטרן, לבין נציגי עותרת 2, נציגי ארגון "שמע", (ארגון העוסק בחינוך ובשיקום ילדים ובני-נוער חרשים וכבדי שמיעה) וב"כ העותרים.

בדיון פירטו המשתתפים באזני מנהל הטלויזיה את צרכיהם של אנשים חרשים בתחום השידור הטלויזיוני, ושבו ותבעו יישומו של החוק. עוד ביקשו כי הטלויזיה תחזור ותשדר מהדורת חדשות מלווה בכתוביות בעברית, וזאת לאחר שבמסגרת השינויים שנעשו לאחרונה במתכונת השידורים, בוטלה מהדורת "כותרות מבט" של השעה 20:00.

בתום הישיבה הבטיח מר יאיר שטרן הנ"ל, כי יוספו כתוביות בעברית למהדורת החדשות באנגלית, וכי הטלויזיה תשקול בחיוב הנהגת תרגום לשפת הסימנים באחת המסגרות החדשותיות של הטלויזיה.

העתק מכתבו: "סיכום דיון בטלויזיה", מצורף לעתירה ומסומן ע/15.

(י"ד) בתאריך 12.11.93 שב ונפגש מנהל הטלויזיה, יאיר שטרן, ב"בית הלן קלר" עם נציגי עותרת 2. במהלך פגישה זו נדונה הצעה לשידור תכניות אחדות מלוות בתרגום לשפת הסימנים עבור אנשים חרשים במסגרת ערוץ 3.

(ט"ו) משחלפו כשלושה שבועות ולא נתקבלה כל הודעה מטעם מנהל הטלויזיה, פנתה עותרת 2 אל מנהל הטלויזיה וביקשה לברר עמדת הטלויזיה לגבי האפשרות האמורה.

העתק המכתב מצורף לעתירה ומסומן ע/16.

למכתבה האמור לא נתקבל כל מענה.

(ט"ז) יצויין לטובה כי בתאריך 1.12.93 החלה הטלויזיה לשדר את מהדורת החדשות באנגלית בליווי כתוביות בעברית.

(י"ז) לאחרונה, בתאריך 3.1.94, שאלה ח"כ ענת מאור בכנסת את שרת התקשורת, היא משיבה 3, מה יעשה משרדה למימוש החובה לשידור חדשות בשפת הסימנים. שרת התקשורת השיבה כדלקמן:

"הטלויזיה הכללית נערכת להביא את החדשות בפני ציבור החרשים בשלוש דרכים: 1. ליווי מהדורת הבוקר של שעה 07:00 בשפת הסימנים; 2. צירוף כתוביות למהדורת החדשות באנגלית בשעה 17:30; 3. עם הפעלת ערוץ 3 במלואו תתוסף מהדורת חדשות שלמה בשעות הערב. גם היא תהיה מלווה בכיתוביות".

העתקי השאלתה והתשובה לה מצורפים לעתירה ומסומנים ע/17, ע/18.

(י"ח) כאמור, על אף כל הפניות והפגישות שנתקיימו במשך כשנה וחצי, לא מקיימים המשיבים אף אחת מן הדרישות הקיימות בחוק: עד היום לא קבע הוועד המנהל של רשות השידור, (באישור שרת התקשורת), בכללים את סוגי התכניות והשידורים שילוו בכתוביות או בתרגום לשפת הסימנים; כך מאז נתקבל החוק לא משדרת רשות השידור ולו תכנית אחת בעברית המלווה בכתוביות בעברית; ולו תכנית אחת בערבית המלווה בכתוביות בערבית; ולו תכנית חדשות שבועית אחת מלווה בתרגום לשפת הסימנים.

הטיעון המשפטי:

6. לפני כשנתיים, בתאריך 4.3.92, נתקבל בכנסת חוק הקלות לחרש, התשנ"ב - 1992, הקובע בשני סעיפיו את זכותו של האדם החרש לקבל שירותי שידור כדלקמן:

"1. רשות השידור, הטלויזיה הלימודית והרשות השניה לטלויזיה ורדיו יקבעו -
(1) מספר שידורי טלויזיה שלא יפחתו מרבע מכלל השידורים בעברית ובערבית, שאינם משודרים בשידור חי, אשר בהם יהיו כתוביות בעברית - בשידורים בעברית, וכתוביות בערבית - בשידורים בערבית;
(2) תכנית חדשות שבועית אחת לפחות שתלווה בתרגום לשפת סימנים.

2. הוועד המנהל, באישור השר הממונה - לענין רשות השידור, שר החינוך והתרבות - לענין הטלויזיה הלימודית, ומועצת הרשות - לענין הרשות השניה לטלויזיה ורדיו, יקבעו בכללים לאחר התייעצות בארגוני חרשים ובאישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, את סוגי התכניות והשידורים לענין סעיף 1."

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר:

"נכותו של החרש אינה נופלת בחומרתה מנכותו של העיוור או מנכותו של הגידם, ומבחינות מסוימות, בעיקר בתחום הקומוניקציה האנושית, אף חמורה מהן. בשל הקושי להבחין

מהתרשמות חיצונית בחרשות לא זכתה נכותו של החרש להכרה הולמת של החברה ולסיוע הניתן לבעלי נכות אחרת... הצעת חוק זו באה לתקן עיוותים אלה ולהקל במעט על הסבל הרב אשר הינו מנת חלקם של החרש ובני משפחתו". (ה"ח, תשנ"ב, 41).

אכן, החוק שנתקבל מבטא הכרה בזכות לשוויון הזדמנויות של אנשים עם מוגבלויות. יחד עם זאת, חוק זה מכיל הקלות רק בתחום התקשורת האלקטרונית, ומטיל בתחום זה דרישות מינימום בלבד על רשויות השידור. כך, אין בחיוב לשדר תכנית חדשות שבועית אחת מלווה בשפת הסימנים כדי למצות את זכותו של האדם החרש לשוויון הזדמנויות בנגישות לתקשורת.

המענה המינימלי שנקבע בחוק הקלות לחרש רחוק מרחק רב מלהיות מענה אמיתי לצורך של האדם להיות מעורה במתרחש סביבו, צורך המקבל נופך מיוחד במדינת ישראל אשר מן המפורסמות הוא שקצב ההתרחשויות בה הוא מהאינטנסיביים ומהדרמטיים שבעולם.

7. רשות השידור והשרים האחראים לפעולותיה מפירים חובותיהם המינימליות האמורות בחוק, ובכך עושים, מיניה וביה, להנצחת בידודו וחריגותו של האדם החרש:

א. המשיבים מפירים את חובתם לקבוע בכללים את סוגי התכניות והשידורים שילוו בכתוביות או בתרגום לשפת הסימנים.

ויודגש: חובת קביעתם של כללים שהוטלה על המשיבים בסעיף 2 לחוק הינה חובה שבדין לכל דבר.

ובלשונו של מ"מ הנשיא זילברג (כתוארו אז):

"... לאחר שהבחירות עברו, והמנצח ניצח, והוא חקק את החוק שחפץ ביקרו, וכתב בו כי "השרים פלוני ופלוני יעשו מעשים אלה ואלה", הוא יצר בזה חובה משפטית ממש, המחייבת את השרים למלא - ולא רק לרצות למלא - את החובה שהוטלה עליהם". (בג"צ 295/65 אופנהימר ואח' נ. שר הפנים והבריאות, פ"ד כ(1) 309, 327) (ההדגשה אינה במקור).

בפסק הדין הנ"ל, שאף בו נדונה עתירה לחייב את המשיבים לקבוע כללים לביצועו של חוק ("חוק כנוביץ") מוסיף ועומד כבי' השופט זילברג על משמעות מחדלם של המשיבים, באמרו:

"ההימנעות מלממש ולהגשים חוק קיים ומחייב, אינה מדיניות ואינה יכולה להיות מדיניות, מכל בחינה שהיא; היא רק גורמת לדימורליזציה ביחסי השלטון והאזרח, וגוררת אחריה פריקת עול של כל חוקי המדינה". (שם, בעמ' 328) (ההדגשה במקור).

ב. אשר לחובה לשדר תכניות מלוות בכתוביות: העותרים דוחים את טענתו של עו"ד נתן כהן, היועץ המשפטי של משיבה 1, ולפיה ממלאה רשות השידור חובתה מעבר למבוקש בחוק. כאמור - אין כיום אף תכנית המשודרת בלווי כתוביות כנדרש.

ויודגש: אין בהוספתן של כתוביות בעברית ו/או בערבית לתכניות המיובאות מחו"ל משום מילוי החובה האמורה בחוק.

ג. אשר לחובה לשדר תכנית חדשות שבועית אחת לפחות מלווה בתרגום לשפת הסימנים: זה כשנה וחצי שרשות השידור דוחה את העותרים בלד-ושוב, ואינה משדרת תכנית חדשות כאמור.

8. סעיף 11 לחוק הפרשנות קובע:

"הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו - משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה...".

(ר' גם בג"צ 295/65 הנ"ל).

חלוף כשנתיים ימים מאז קבלתו של חוק הקלות לחרש, התשנ"ב - 1992 מבלי שיושם, הוא הפרת החובה האמורה בדין לפעול "במהירות הראויה".

9. זאת ועוד: זה כשנה וחצי שנציגיה השונים של רשות השידור טוענים לפרשנויות בלתי סבירות לחובתם האמורה ומציעים פתרונות מפתרונות שונים שאינם עומדים בדרישות החוק, ולו בקירוב: הדברים אמורים במכתבו הנ"ל של אלימלך רם הטוען כי בשידור מהדורת חדשות מקוצרת בלווי כתוביות עומדת רשות השידור "ברוח החוק", ובהמשך לכך - מכתבו של היועץ המשפטי של משיבה 1 (המפנה למכתבו של מנהל הטלוויזיה), ולפיו חובתה של הרשות היא

החובה לשדר מגזין חדשות באורך 25 דקות לשבוע בלוי כתוביות. הא ותו לא.

הדברים אמורים גם בהצעתו של יו"ר הועד המנהל של משיבה 1, מיכה ינון, ולפיה ישודר "יומן השבוע" של ערב שבת, בשידור חוזר ביום ראשון, דהיינו שידור תכנית חדשות באיחור של שתי יממות.

כל אלה יוצרים תחושה של זלזול והתחמקות ממילוי החוק ככתבו וכלשונו.

למותר לציין כי דבריו של מנהל הטלוויזיה דהיום, יאיר שטרן, כי "הטלוויזיה הישראלית תשקול בתיוב הנהגת תרגום לשפת הסימנים באחת המסגרות החדשותיות שלנו" היא התעלמות מוחלטת מקיומו של חוק בנדון.

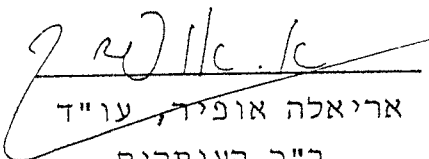
על כגון דא כבר נאמר: (לגבי רשות השידור!)

"רשות ציבורית איננה יכולה לנקוט עמדה כזו או להשמיע טענות כאלה. שמירה על כללים ואיסורים חייבת להיות מלאה; לא "כמעט" ולא "בערך". התרת הרצועה במעט בתחילה סופה שהיא מביאה להתרתה בכלל ולמצב של לית דין ולית דיין". (בג"צ 3424/90 איגוד העיתונאים היומיים בישראל נ. שר החינוך והתרבות, רשות השידור, מנכ"ל רשות השידור, מנהל הטלוויזיה הישראלית, פ"ד מ"ה(2) 24, 34).

לבסוף, אף תשובתה האמורה של שרת התקשורת אשר ניתנה בימים אלה בכנסת, אין בה מילוי החובות שהוטלו בחוק על המשיבים.

10. במצב הדברים המתואר לעיל מפירים המשיבים את חובתם שעל פי החוק ובכך פוגעים בזכותם של אנשים חרשים בישראל להיות חלק אינטגרלי מהחברה הישראלית, ומעורבים, ולו במעט, בהווייתה.

אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי כאמור ברישא, ולאחר קבלת תשובת המשיבים ליתן צו מוחלט, ולחייב את המשיבים בשכ"ט ובהוצאות משפט.

אריאלה אופיר, עו"ד
ב"כ העותרים